

Valentín Bou Franch*

Naixement i reconeixement de nous Estats

1. INTRODUCCIÓ

Amb caràcter introductori us recorde que, a vegades, apareixen “nous Estats” en la societat internacional. Això pot deure's a múltiples causes. Pot ser, en primer lloc, a conseqüència del fenomen de la descolonització. En segon lloc, podria ser per la divisió d'un Estat preexistent. Aquest supòsit abastaria tant el desmembrament d'una part d'un Estat, com l'escissió d'un altre Estat que desapareixeria de les relacions internacionals. Finalment, un “nou Estat” pot emergir per la unificació d'Estats resultant de la fusió de dues o més Estats preexistents, que deixarien d'existir.

Aquest supòsit no abasta el cas de la unificació d'Estats resultant de l'absorció d'un Estat per un altre ja que, encara que desapareix l'Estat absorbit (per exemple, la República Democràtica Alemanya), no apareix cap “nou Estat”, atés que l'Estat absorbent (per exemple, la República Federal Alemanya) continua existint.

Aquesta obra està protegida amb una [Llicència Creative Commons Reconeixement – No Comercial – Sense obra derivada](#)

Cofinançat per la Unió Europea

* Catedràtic de Dret Internacional Públic. Universitat de València (Espanya). Cofinançat per la Unió Europea. Les opinions i punts de vista expressats només comprometen al seu(s) autor(s) i no reflecteixen necessàriament els de la Unió Europea o els de l'Agència Executiva Europea d'Educació i Cultura (EACEA). Ni la Unió Europea ni la EACEA poden ser considerats responsables d'ells.

Quan naix un “nou Estat”, els altres Estats poden reconéixer-lo o no com un “nou Estat”. Per això, afirmem que el naixement i reconeixement de nous Estats genera dos problemes en les relacions internacionals. El primer problema consisteix a dilucidar si el naixement d'un nou Estat és una qüestió de fet o de Dret. Referent a això, cal recordar que la Comissió d'Arbitratge de la Conferència per a la Pau a Iugoslàvia, en el seu Dictamen número 1, de 29 de novembre de 1991, va sostindre que “l'existència o la desaparició d'un Estat és una qüestió de fet”. Aquesta Comissió va afegir que: “l'Estat es defineix com una col·lectivitat que es compon d'un territori i d'una població sotmesos a un poder polític organitzat; que es caracteritza per la sobirania”. Per tant, concloem afirmant que un nou Estat existeix quan concorren aquests tres elements, siga o no reconegut pels altres Estats.

El segon interrogant que se suscita és determinar si el reconeixement del nou Estat és un acte polític o jurídic. He d'assenyalar que l'acte de reconeixement és un acte polític: els altres Estats són lliures de reconéixer o no al nou Estat. És a dir, no estan obligats a fer-ho. En conseqüència, hem de sostindre que el reconeixement d'un nou Estat només tindrà efectes declaratius de la seua existència. Aquests efectes mai seran constitutius, és a dir, el naixement d'un nou Estat no dependrà del seu reconeixement pels altres Estats.

2. MODALITATS DEL REONEIXEMENT D'ESTATS

He d'insistir que el reconeixement és un acte d'un o diversos Estats pel qual es reconeix l'existència d'un nou Estat.

Podem parlar de dues classificacions de les modalitats de l'acte de reconeixement. Així, en primer lloc, depenent del nombre d'Estats que reconeixen al nou Estat, podem parlar d'actes de reconeixement unilaterals, bilaterals o multilaterals. El reconeixement del nou Estat serà un acte unilateral quan qui el reconeix és un únic Estat. Serà bilateral quan dos Estats reconeixen, en un mateix acte, al nou Estat. Per exemple, l'article 1 del Tractat de bon veïnatge, amistat i cooperació entre el Regne d'Espanya, la República Francesa i el Principat d'Andorra (d'1 de juny de 1993) va disposar que: “el Regne d'Espanya i la República Francesa reconeixen al Principat d'Andorra com a Estat sobirà”.

També és possible els actes de reconeixement multilaterals. Aquesta última possibilitat es dona en dos supòsits. Primer, quan tres o més Estats reconeixen conjuntament al nou Estat i, segon, quan els Estats membres d'una Organització Internacional reconeixen col·lectivament, i per unanimitat, al nou Estat. Un exemple d'aquesta possibilitat la trobem en el Comunicat dels dotze

Estats membres de la Comunitat Europea en el marc de la Cooperació Política Europea (15 de gener de 1992), en el qual van afirmar que: “La Comunitat Europea i els seus Estats membres han decidit hui procedir al reconeixement d'Eslovènia i Croàcia”.

En segon lloc, en atenció a la forma de l'acte de reconeixement, el reconeixement del nou Estat es pot realitzar mitjançant un acte “expres” o “tàcit”. L'acte expres es produeix quan qui reconeix, realitza un acte en el qual específicament reconeix l'existència del nou Estat. Per contra, el reconeixement serà “tàcit” quan qui reconeix no el fa expressament, però realitza un acte del qual es dedueix necessàriament que ha reconegut al nou Estat.

Aquesta última possibilitat planteja dos problemes pràctics. El primer consisteix a determinar quins actes suposen necessàriament un reconeixement tàcit. Es considera que existeixen diversos actes que s'inclouen en aquesta possibilitat, com: 1r) felicitar el nou Estat; 2n) establir relacions diplomàtiques amb el nou Estat; 3r) votar a favor de l'admissió del nou Estat en una Organització Internacional; 4t) establir condicions o garanties per al reconeixement de nous Estats i posteriorment constatar que un nou Estat les ha complides; etc.

El segon problema consisteix a identificar quins actes no suposen mai un reconeixement tàcit del

nou Estat. Entre aquests, s'inclouen: 1r) abstenir-se en la votació de l'admissió del nou Estat en una Organització Internacional, tenint en compte que votar en contra és un acte exprés de no reconeixement; 2n) coincidir en la votació (a favor o en contra) en un òrgan d'una Organització Internacional, de la qual també és Estat membre l'Estat no reconegut (per exemple, Espanya i Israel, malgrat no reconèixer-se, van votar en l'Assemblea General de l'ONU durant quasi 30 anys); 3r) la mera publicació de criteris o requisits als quals es condiciona el reconeixement; etc.

3. CARÀCTER DISCRECIONAL DEL RECONeixEMENT

El reconeixement d'un nou Estat és un acte "polític" o "discrecional". Això es deu al fet que no existeix cap obligació internacional de reconèixer a un ens que reunisca tots els requisits de l'Estat. Per això, afirmem que els Estats són lliures de reconèixer o de no fer-ho: hauran de decidir amb total independència si i quan reconeixen al nou Estat en funció de criteris d'oportunitat política.

El caràcter discrecional de l'acte de reconeixement de nous Estats planteja dos problemes pràctics. El primer problema es dona en les situacions de reconeixement tardà. Cal afirmar, no obstant això, que l'acte de reconeixement tardà no impedeix al "nou" Estat relacionar-se amb altres

Estats. Així es va produir, per exemple, quan Espanya va tardar més de 60 anys a reconèixer al Perú, després de la seua independència. En l'actualitat, cal indicar que Espanya encara no reconeix a Kosovo, que es va proclamar unilateralment independent el 17 de febrer de 2008; i a pesar que la legalitat de la seua declaració d'independència va ser confirmada per la Cort Internacional de Justícia en la seua Opinió consultiva de 22 de juliol de 2010.

El segon problema consisteix en les situacions de reconeixement prematur. He d'afirmar primer de tot que aquesta possibilitat és una violació del principi de no intervenció en els assumptes interns. Per això, genera la responsabilitat internacional de l'Estat que realitza el reconeixement prematur.

4. EMERGÈNCIA DE L'OBLIGACIÓ DE NO RECONÈIXER

Cal assenyalar que en les relacions internacionals estan emergint dos supòsits en els quals es consagra l'obligació de no reconèixer al nou Estat.

El primer supòsit és l'obligació de no reconèixer quan s'infringeix el dret a l'autodeterminació dels pobles colonials. Cal recordar que el Consell de Seguretat, en la seua Resolució 276 (1970), va declarar il·legal l'ocupació de Namíbia per Sud-àfrica. Dies més tard, el propi Consell de Seguretat,

en la seua Resolució 283 (1970), va sol·licitar a tots els Estats que s'abstingueren de qualsevol relació –diplomàtica, consular o d'un altre tipus- amb Sud-àfrica, que implicara el reconeixement de l'autoritat del Govern de Sud-àfrica sobre el Territori de Namíbia.

El segon supòsit d'obligació de no reconèixer es produeix quan, com a resultat d'un ús il·legal de la força armada en les relacions internacionals, apareix un nou Estat o s'amplia el territori d'un Estat preexistent.

El primer supòsit es va produir a partir de la invasió militar del Nord de Xipre per Turquia en 1974. Posteriorment, el 14 de novembre de 1983, es va proclamar l'existència de la “República Turca de Xipre del Nord”. En molt pocs dies, el Consell de Seguretat va reaccionar, adoptant el 18 de novembre de 1983 la Resolució 541 (1983) en la qual va exhortar a tots els Estats al fet que no reconeguen cap Estat xipriota que no siga la República de Xipre.

L'ampliació del territori d'un Estat preexistent a causa de l'ús il·legal de la força armada pot implicar tant l'annexió total o parcial del territori d'un altre Estat. Un exemple d'ampliació del territori d'un Estat preexistent a causa de l'annexió total del territori d'un altre Estat es va produir el 2 d'agost de 1990, quan l'Iraq va envair Kuwait. El Consell de Seguretat va reaccionar ràpidament, adoptant la Resolució 661(1990), en la qual va exhortar a tots

els Estats al fet que s'abstingueren de reconéixer qualsevol règim establert per la potència ocupant.

Un cas més recent d'ampliació del territori d'un Estat preexistent, resultant d'un ús il·legal de la força armada que va implicar l'annexió parcial del territori d'un altre Estat, es va produir el 9 de setembre de 2022, quan Rússia es va annexionar quatre regions ucraïneses. En aquest cas, va ser l'Assemblea General qui, en la seua Resolució A/ES-11/4 de 12 d'octubre de 2022, va exhortar a tots els Estats, organitzacions internacionals i organismes especialitzats de les Nacions Unides al fet que no reconeguen cap modificació de l'estatut d'alguna de les regions ucraïneses de Donetsk, Khersón, Luhansk o Zaporizhzhia o de totes elles que faça la Federació de Rússia, i al fet que s'abstinguen de tot acte o operació que poguera interpretar-se com un reconeixement d'aqueix estatut modificat.

